

פתח דבר

וַיֹּאמֶר דָּוִד הַמֶּלֶךְ לְכָל הַקָּהָל...
וְהַמְלֵאכָה גְדוֹלָה בִּי לֹא לְאָדָם הַבְּיָרָה בִּי לֹא אֱלֹהִים
וּבְכָל בְּחֵי הַכִּינּוּתַי לְבֵית אֱלֹהֵי
הַזֶּהָב לְזָהָב וְהַכֶּסֶף לְכֶסֶף וְהַנְּחֹשֶׁת לְנְחֹשֶׁת
הַבְּרָז לְבְּרָזָל וְהָעֵצִים לְעֵצִים
אֲבָנֵי שֹׁהַם וּמְלוֹאִים אֲבָנֵי פִזָּה וְרִקְמָה
וְכָל אֲבָן יְקָרָה וְאֲבָנֵי שִׁישׁ לְרֵב...
וְכִי מִי אֲנִי וּמִי עַמִּי בִּי נֶעְצֵר בְּחַן לְהַתְנַדֵּב בְּזֹאת
בִּי מִמֶּנּוּ הַכֹּל וּמִיָּדָה נִתְּנוּ לִי
(דברי הימים-א, כט, א-ב; ד)

ישיבה, ואפילו בר בי רב דחד יומא ליתיה [ואפילו אינו תלמיד בן יומו בבית המדרש, כלומר שאינו ראוי לתואר פשוט מזה].
ואנחנו לא דברנו בשמות אלא בעניינים.

ידיעת כל התורה כולה חיונית להיותה תורת אמת, תורת חיים. באין מקדש וטהרה, אין טעם החיים ניכר, והוא מוחלף במקום שווא של דרישה אל המתים. תחת עלות לרגל לירושלים בטרה מכל הטומאות, ובייחוד מטומאת מת, ולהתחבר יחד עם כל ישראל לאלוהים חיים, נוהים רבבות ומאות אלפים לקברים, בין בטומאת ארץ העמים בין בארץ הקודש שנטמאה מקברים שמתגלים בה חדשים לבקרים. עוד רגע קט, ואיש לא יזכור שהמילה 'עלייה' מציינת הליכה למקום קדוש, לארץ ישראל, שהיא מקום חיים, אל המקדש, שחייבים להיטהר לקראת העלייה מן הטומאה החמורה של המת, יהיה המת מי שיהיה. וכבר ניטשטשו הדעות, עד שכבר אין האדם תמה על מי שאומר 'עליתי לרגל ל... לקבר הצדיק'. ואולי יש נחמה קטנה שאם כוחו של המוות כה גדול, על אחת כמה וכמה כוחם של החיים. המקדש הוא טעם החיים. המקום שמתמזגים בו המעשה והמחשבה, היחיד והיחד.

בכל רחבי מעשינו, ניכר חסרונו של המקדש. גלינו מארצנו ויצאנו מדעתנו, וכשחזרנו לארצנו עדיין לא שבנו מתעייטנו. הריק שהותיר חורבן המקדש בחיינו נתמלא עד מהרה, עד שאתה מוצא היום ספר המוקדש להלכות ספירת העומר, שהרמב"ם דן בהן בהלכות אחדות בלבד (תמידן ומוספים זכב-כה). והיכן ייכנסו הלכות המקדש בדוחק שנוצר בעולם הספר היהודי? הנה ימים באים, אז נוכל להשיל מעלינו את המחלצות הכבדות שאנו נושאים עמנו מן הגלות, ללבוש בגדי חג ולרוץ בשמחה אל המקדש, אל החיים. דרך משל. ההכנות הקדחתניות לפני חג המצות בימינו ובדורות הקודמים, שעיקרן הניקיון, אינן אלא 'שומר מקום' להכנות הגדולות למקדש ולקרבת ולטהרה הנדרשים בחג הפסח. כל מי שמכין את עצמו ולומד את הלכות המקדש ומצייר לעצמו את שמחת המקדש יודע שהתורה "לא באה אלא להקל את העבודות

ברוך אתה ה' אלוהי ישראל, "כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו כה' אלהינו בכל קראנו אליו", המסייענו להניח לפני בית ישראל את "ספר הקרבנות" בתוספת ביאור קצר ומשוכלל, למען יהיו הכל, קטן וגדול, איש ואישה, בעל לב רחב ובעל לב קצר, ממששים בתורת רבנו בכל הודה ותפארתה. ואני קרבת אלהים לי טוב. נודך ה' אלהינו על כי אלפים לומדים בכל יום בספרים הללו במסגרת מפעל "הרמב"ם היומי" ועל שעלה בידנו לסלול להם דרך ולקרב את תורת משה לכל מי שחפץ להתבשר ממשנת הרמב"ם.

ספר "משנה תורה" כולל את כל התורה, וכל "הראויים להוראה" (שגגות יבב, יגא, טו, א), רבנים ופוסקים, אף מי שמתיר נדרים או רואה כתמים או מתיר בכורות במומן, צריכים לדעת את התורה כולה (סנהדרין ד, ת). זהו ייעודו של ספר "משנה תורה" (ראה הקדמתנו לספר שופטים; וראה פתח דבר למהדורת הביאור). וכבר כתב מורנו ורבנו מארי יוסף קאפח זצ"ל בהקדמתו לספר הקרבנות: "לי נדמה כי מחמת הניתוק מתורת רבנו הגדול לכל ענפיה, רבתה השחיתות בכל ענפי החיים... ואילו למדו הרמב"ם בכל חלקיו, לא היו נוהגים כך".

הכרת התורה כולה, ובכללה המקדש ועבודת הקרבנות, חיונית להבנת כל הלכה בתורה, כלשון הרמב"ם בפירושו למשנה הנוקבת עד תהום (בכורות ד, ד):

והאדם הנבחן ואחר כך ניתנה לו רשות [לפסוק ולרוץ]... הוא שיהיה מתלמידי חכמים דוקא, מפורסם בדתינותו, כמו שמתבאר בגמר הוריות, אם היתה לו ידיעה בכל התלמוד ויש לו בקיאות במסכתא מן המסכתות, שכל זמן שנשאל שאלה מאותה המסכתא עונה עליה תשובה נכונה, הרי זה ראוי להתמנות בעירו, ונותנים לו רשות לכך. וכאשר הרשו לו, יהיה נוטל רשות. ואם היה מובהק בחכמה, עד כדי שיענה תשובה נכונה בכל זמן שנשאל בכל התלמוד, הרי זה ראוי להתמנות ראש ישיבה. וענין ראש ישיבה, שיעשה ישיבה בכל מקום שיגור, וידון וילמד ויורה... ושמא יטעך בכל הענינים הללו שכללתי בדברי אלה אותם השמות המפורסמים בארץ ישראל ובכל שקוראין אנשים 'ראש ישיבה' ואחרים 'אב בית דין', ומבדילים בין 'ראש ישיבת גאון יעקב' ובין 'ראש ישיבה של גולה', וכן כותבים לאנשים אשר לא ראו אותם 'ראש ישיבה' או זולת זה מן השמות, לפי שהדברים הללו פיטומי שמא בעלמא [הגדלת השם בלבד, בחינת תואר ריק מתוקן], והרי הן כדרך הכינויים והחניכה. וכבר ראיתי בארץ ישראל אנשים נקראים 'חברים', ובמקומות אחרים מי שנקרא 'ראש

את העבודה כולה ליווה הצוות הקבוע והמסור של עורכי המשנה, הרב רועי דובקין וד"ר יחיאל קארה, שבכרכים הקודמים כבר הרחבנו בטובת העין שלהם וברוח ה' המפעמת בהם. דבקתם המרשימה ביעד בלא לאות היא מאבני הבניין של המפעל כולו. ר' הלל גרשוני אחראי על הנוסח ובדיקת עדי הנוסח. בספר זה משובצות מעט ממשיות מכחולו של המאייר אלחנן בן אורי, שאיוריו מחיים את ההלכות.

תודה רבה ליהודה עציון ולאתר 'הר הקודש / מקום המפגש' על הצילומים המרשימים מהר הבית (מופיע במהדורה הגדולה).

תודה למעמדים את החיבור בכל תבניותיו, מנחם מענדל שכטר ונאור ידעי, שהפיקו מרגלית מתחת ידם, תוך הגהה מדודקדת במגוון אמצעים, עד כמה שידנו מגעת. נאור ניהל את התהליך כולו ושכלל את תהליך הגהתו בחכמת לב.

תודה גם למגיהים אברהם בן ארוש ובן ציון חניה ואיתמר חדאד ולכל מי שהגיהו חלקים מן הספר, למחצה או לשליש או לרביע. תודה גם לרבים וטובים שסייעו לנו בליבון עניינים מסוימים בספר זה, שדקדקו בו הרבה כפי כוחנו, מילה במילה. יחד עם זאת, אנו בטוחים שכשם שאי אפשר לבר בלי תבן, כך אי אפשר לספר בלא טעות. אנא הסבו את תשומת לבנו לטעויות שתמצאו בו וראו נא את עצמכם שותפים למפעלנו. נשמח לעזור לכם אם יש בידכם רעיון להניף הלאה את החזון הגדול.

הספר נעשה בלוח זמנים מאתגר, ואנחנו מקווים שפירות מאמצינו ניכרים בין שיטות המהדורה.

והנה כאן מקום להודות גם לצוות המורחב, שמכוחם מגיעים רעיונות ומילים לידי מעשה. בכורת התודות למר יצחק וייספיש על מאמציו המרובים בהפקת הספר ובליווי המסור של המפעל מתחילתו, בדבקות ובנועם. רוח ה' מלווה את פועלו. אצילות לבבו וחכמתו וטוהר כפיו הם לעצה טובה לי בכל צעד ושעל. שלוח מעלה הוא ואיש יקר שהמפעל כולו חב לו על חריצותו ודבקותו, והכל לשם שמים בהתנדבות. עוד יבואו על הברכה שותפים גדולים ממפעל "הרמב"ם היומי" המביאים את הספרים לכל דורש ומדביקים את כולנו בעשייה מבורכת מלאת רגש. ישי בוצחק, מנכ"ל "ישיבת אור וישועה", איש נבון וחכם, חבר יקר, מלווה את המאמצים בחיבת הקודש.

תהא משכורת כולם שלמה מעם ה' אלוהי ישראל, וזכות הנשר הגדול תהא חופפת עליהם. ואחרונים חביבים, הלוא הם בני ביתי. יברך השם את נוות ביתי, ישמרה צור, המלווה את עבודתי הקשה במפעל זה, ואת ילדינו היקרים. יהי רצון שנהיה אנחנו וצאצאינו כולנו אוהבי השם ולומדי תורתו לשמה.

ולמעט את הטורח" (מ"ג ג, מז), למעט את הטורח המיותר, הבנוי על הבלים חולפים, אדים עולים ומתפוגגים, ולבנות במקומו עולם של קודש, המקל על האדם להגיע לשלוות הנפש ולהתעלות כוחותיו, כדברי הרמב"ם בספר "מורה הנבוכים", וזה לשונו (מורה נבוכים ב, לט):

"ואין לשקול קלות התורה וקשייה לפי שאיפתיו של כל מושחת שפל בעל מגרעות מידותיות, אלא נבחנו לפי השלם שבבני אדם, אשר מטרת התורה הזו שיהיו כל בני אדם אותו האדם."

המקדש והנגזר ממנו הם טעם החיים. "מיום שחרב בית המקדש, אין לך יום שאין בו קללה, ולא ירד הטל לברכה, וניטל טעם הפירות" (משנה סוטה ט, ג), כדבריו הנוקבים של רבי יצחק: "מיום שחרב בית המקדש, ניטל טעם ביאה, וניתנה לעוברי עבירה" (בבלי סנהדרין עה, א; והביאה מביאה לידי פרי הבטן). עוברי עברה הפכו קודש וקדושה לקדש וקדשה, וניתקו בין התשוקה ובין הקדושה. המקדש מכוון להביא את חיי העולם הזה בכל מקום שהם למקום של קדושה. כל מפגש במקדש מעלה את האב אליו, כל מי שיהיה מבאי העולם, ובוודאי יהודי, לחיות חיים של דבקות בכל מקום שהוא.

ספר "משנה תורה" מקיף את התורה כולה, תורת חיים. לכן כל מי שלומד בו יודע לצייר תקווה ממשית. לכן הכל דבקים בו.

• שלמי תודה •

תודה לה', אשר לו כל הכוחות כולם, אשר קרבי אל המלאכה, שהיא גדולה ונכבדה ממני לאין ערוך, ואשר דיבק בחברתי צוות העושים במלאכה לשם שמים, ולולי תורתך שעשועי, אז נאחזתי בסבך עומס החיים.

ספר זה נעשה בשותפות עם "ישיבת בית הבחירה" שליד "מכון המקדש" בירושלים, בראשות הרב ישראל אריאל שליט"א, בניהולו של דוד שוורץ ובליווי המסור של תלמידי חכמים מן המכון, שעמלו כדי שיצא דבר מתוקן מתחת ידנו. בכורת המאמץ לרב יוסף אלבו, שעמל וטרח בשנה האחרונה על ביאור כמחצית מן הספר וליווה את ביאור כל הספר, את מאמצי העריכה הממושכת והמעמיקה ואת ההגהות הרבות, חקר ודקדק וליטש את הדברים, ולא חסך כל מאמץ כדי שיצא מתחת ידנו דבר מתוקן, בייחוד בחודשים האחרונים, שנדרש בהם מאמץ יתר, לילה ויום, בהתמדה ובטוב דעת, במגמה להעמיד את הספר לרשות לומדי הרמב"ם היומי. הרב עזריה אריאל, ראש "ישיבת בית הבחירה", עמד לימינו בהתרת ספקות ובעיון מחודש בכמה מן ההלכות. את הביאור היסודי בהלכות קרבן פסח וחגיגה כתבתי בזמנו וחלקו פורסם במסגרת הספרון "לקראת מקדש"; ר' יונתן רבינוביץ ביאר את הלכות מחוסרי כפרה והוסיף להם הקדמה מעמיקה כדרכו בקודש; הרב אוהד נפש, ואחריו הרב ד"ר יוסי ארליך, הניחו את יסודות הביאור להלכות תמורה, והאחרון העמיק והרחיב.